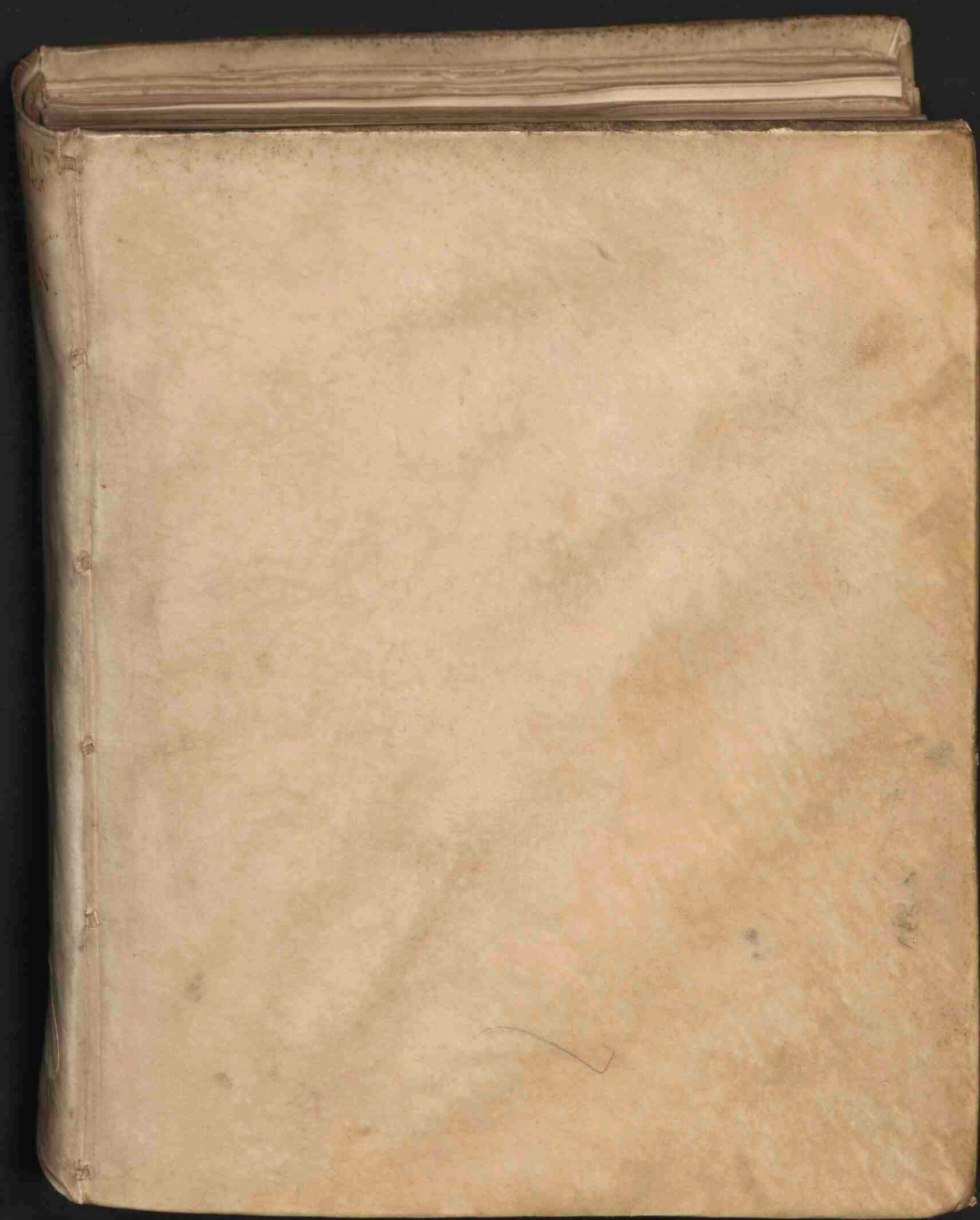

Disputatio juridica inauguralis de compensationibus

<https://hdl.handle.net/1874/340677>

Miscellanea Doctrina

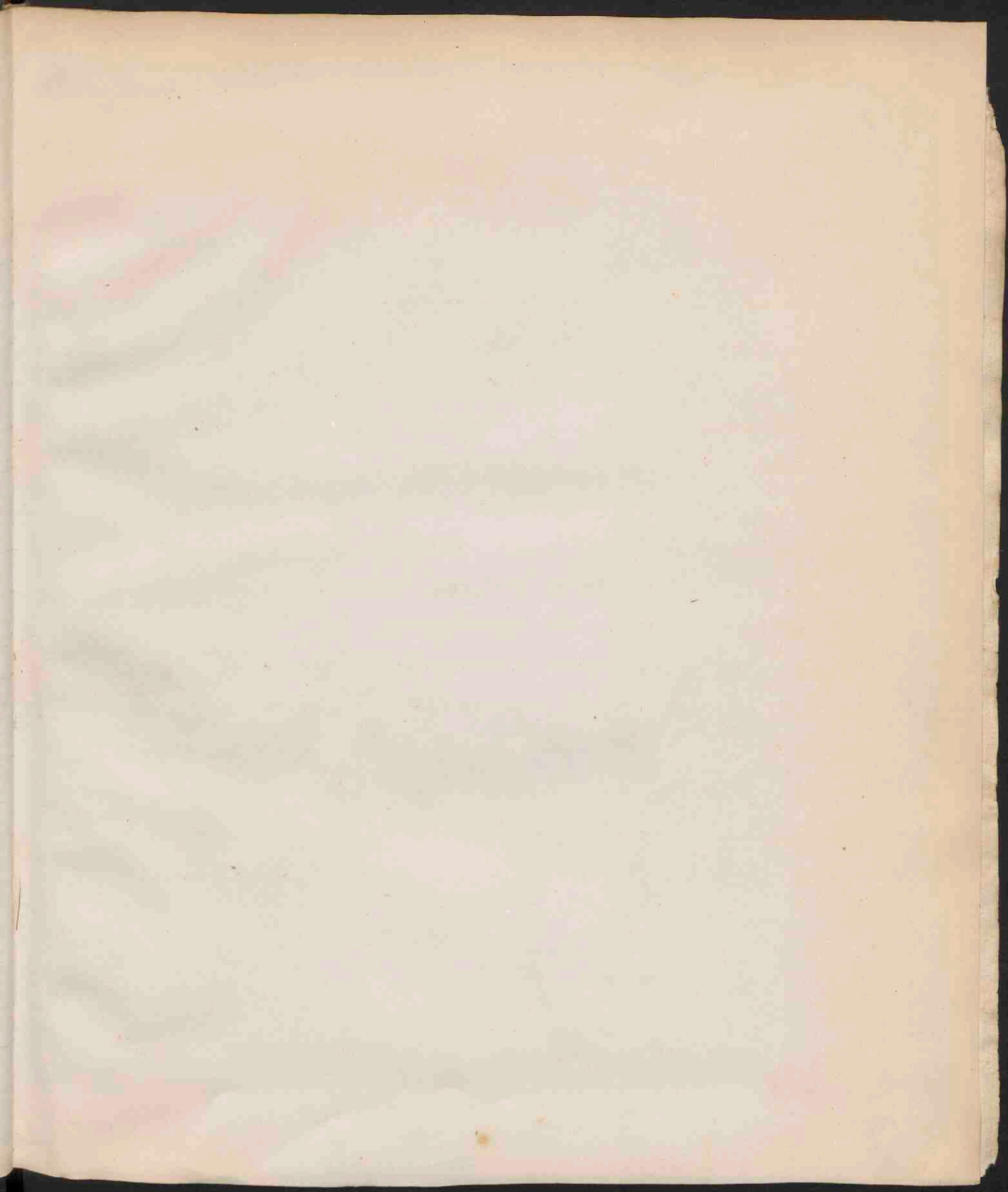
Quarto ~~4~~ n^o. ~~4~~ 192.

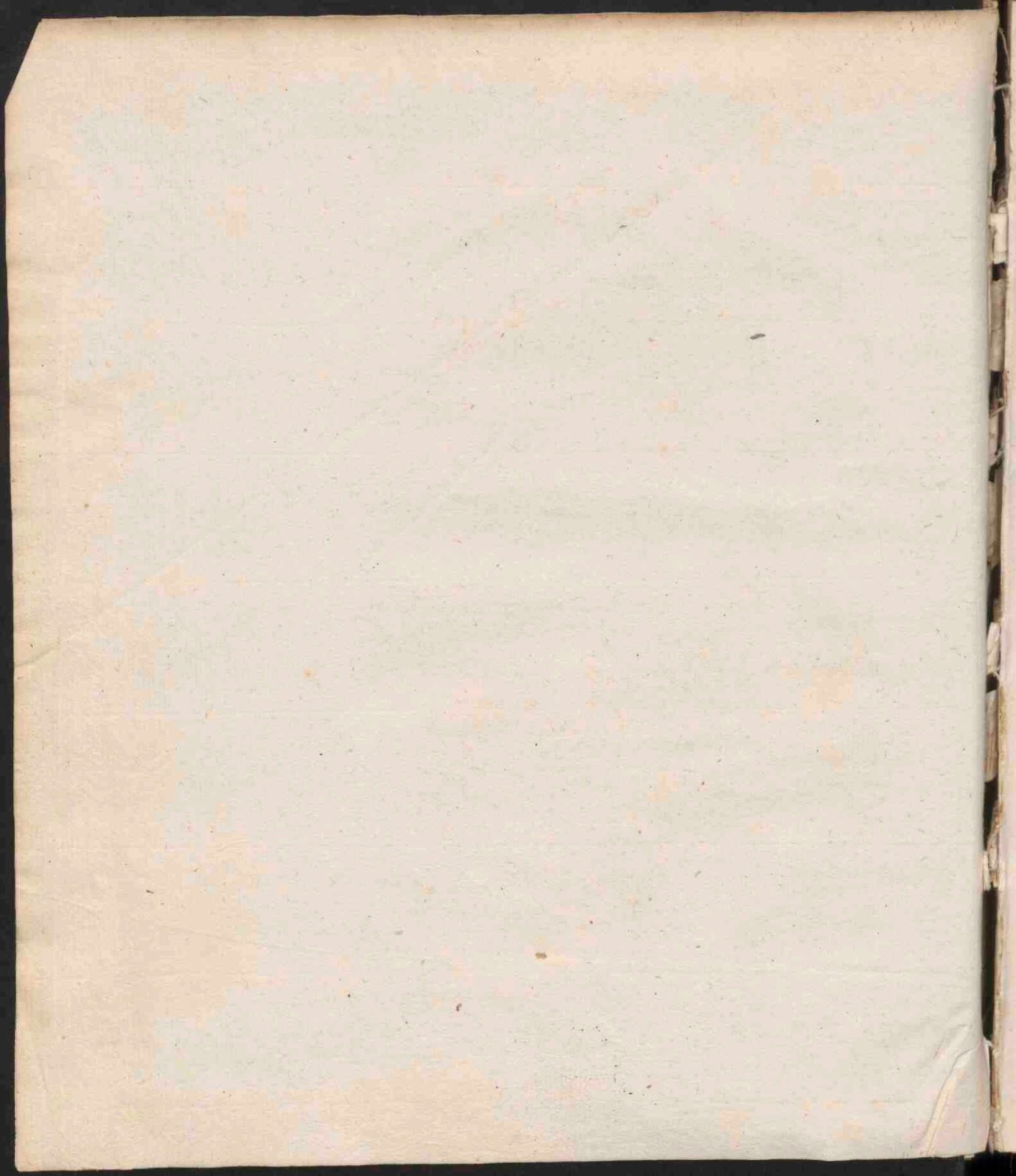
A. qu.

192

1. Brebis, D. aux. De compensationibus.
2. Donn, L. van. De obligationibus.
3. Rhemen, G. van. De contrahenda emtione.
4. Psyckegem, A. van. De epilepsia.
5. Tesell, J. ab. De fidejussoribus.
6. Forrester, J. De cataractis.
7. Faets, P. De emtione et venditione.
8. Leeuw, A. de. De convulsione.
9. Nobel, G. De in jus vocando.
10. Bettes, Hb. De fidei.
11. Brandeler, J. van den. De mandato.
12. Kien, Ph. De arbitris compromissariis.
13. Kien, J. De judiciis et foro competenti.
14. Bree, W. van. De appellationibus.
15. Baute, D. De donationibus inter vivos et uxorem.
16. Ritze, Ph. Disp. illustres juris quaestiones aliquot continens.
17. Schagen, C. van. De Haemoptoe.
18. Murger, J. De mola.
19. Laerman, Hb. De patria potestate.
20. Niassen, J. van. De potestate dominica.
21. Hertleif, Ch. B. De usuris.
22. Lover, R. de. Positiones ex universa medicina defuntae.
23. Verhoeven, S. f. A. De nuptiis.
24. Cabeliou, J. De emptionis et venditionis contractu.
25. Cabeliou, L. De usucapione.

26. Palude, Gul. ex. De obligationibus realibus.
27. Amstel, J. C. Kloos van. De tutelis.
28. Winkel, N. De jure naturali.
29. Schutz, B. De usuris et mora.
30. Becker, D. De rebus creditis et fuenore.
31. Blondel, A. De commodato.
32. Veene, Th. van der De factis.
33. Scotte, M. De nuptiis.
34. Winkelman, W. De damno iniuria dato.
35. Crocaeus, A. De diarrhaea.
36. Lip, J. De emphiteusi.
37. Westhreenen, P. à. De nuptiis.
38. Storck, H. A. De alimentis, medicamentis et uenosis.
39. Schuirman, J. De asthmate.
40. Borch, G. ter. De acquirendo dominio ex jure gentium.
41. Ommeren, J. ab. De servitutibus praediorum rusticorum.
42. Ommeren, P. ab. De mandato.
43. Vinck, C. De usufructu.
44. Oosterland, J. De judiciis.
45. Gerwen, A. à. De haereditatis pretensione.

114: 192

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
COMPENSATIONIBUS,

QUAM
DUCE ET AUSPICE S.S. TRIADE.

Ex auctoritate Magnifici Rectoris,

D. JOHANNIS van MUYDEN,

Jur. Utr. Doct., ejusdemque in Inclyta Academia
Ultrajectina Professoris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici consensu, & Alma ac
Nobilissima Facultatis JURIDICÆ Decreto,*
PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in UTROQUE JURE honoribus, & Privilegiis
rite ac legitime consequendis.

Eruditorum Examine subicit

DANIEL AUX-BREBIS, AMSTEL. BAT.

Ad diem 21. Martii, hora locoque solitis.

TRAJECTI AD RHENUM;

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiæ
Typographi, clō 10c LXXXVII.

VIRIS Prudentissimis
Celeberrimis

D. ABRAHAMO CROOK,

UT ET

D. ISAACO MINUIT,
Mercatoribus apud Amstelo-
damenses solertissimis justissi-
mis Cognatis amantissimis,
tutoribus suis fidelissimis eo-
que nomine omni honore pro-
sequendis.

*Hanc disputationem inauguralem eâ qua
par est animi observantiâ consecrat*

DANIEL AUX-BREBIS

AUCTOR.

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
COMPENSATIONIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De Definitione nominis & rei.

§. I.

Ompensatio ita dicta ab antiqua *æris pensatione*, quia *æ*s alienum cum eo quod utrumque debetur, per imaginariam quasi solutionem pensitetur, & quo ad concurrentem quantitatem minuatur *l. 4. C. b. r. l. 58. §. 3. in fin. ff. ad S. C. Trebell. l. 34. §. 5. ff. de leg.* Dicitur igitur compensatio quod singuli compensent, sive una invicem pensent, & quasi in una lance appendant. ut *æ*qua præstatio fiat, & quantum præstetur tantum rependatur.

§. 2. Vox ipsa variis modis sumitur. 1. Latissimè accipitur pro quacunque adæquatione rerum, quæ aliquam parationem habent, quo sensu Imperator in societate lucrum & damnum compensari ait. §. 2. *inst. de Soc.* Vel 2. Latè pro deductione ad-

4 DISPUTATIO JURIDICA

æquatione & retentione unius pro alio etiam temporali: quem admodum vulgo compensari dicuntur, quæ non sunt res compensabiles *l. 39. ff. de pig. act. l. 6. C. de R. V. l. 38. ff. de jur. dor. l. 39. §. 14. ff. de adm. tut. l. 85. ff. de leg. 2. l. 96. §. 3. in fin. ff. de solut. 3.* Strictè sumitur pro retentione quæ vim solutionis habet, eoque in sensu vulgo sumitur ac definitur à Modestino in *l. 1. ff. h. t.*

§. 3. *Compensatio est debiti & crediti inter se contributio.* Id est ut Boeckelman explicat per æris sui computationem ab ære alieno liberatio. Fundamentum habet compensatio in æquitate naturali & in ratione civili, in æquitate naturali propter has regulas. 1. Quod interest nostra potius non solvere quam solum repetere *l. 3. ff. h. t.* 2. Quod dolo malo facit qui petit id quod restituere debet *l. 173. §. ult. ff. de R. J.* Ratio civilis est, ut diminuatur lites ne per plura fiat, quod per pauciora fieri potest. Ut breviter & ordine hanc materiam tractemus, videndum. 1. Quibus jus compensandi de iur & adversus quos. 2. In quibus debitis locum habeat. 3. Quæ sint requisita compensationis. 4. Qui sunt ejusdem effectus.

CAPUT II.

Quibus jus compensandi competit.

§. 1. **J**US compensandi igitur concessum est omnibus quibus quid debetur, si illi vicissim creditoribus suis quid debeant. *l. 2. ff. h. t. l. ult. C. h. t.* Nec refert cujuscunque conditionis vel ætatis hi mutuo debitores fuerint. Sic pupillus rectè compensat, & pupillo compensatur, etiam ab ipso tutore *l. 1. §. 4. & seq. ff. de Cont. tut. act. l. 3. C. de cont. jud. tut. l. 11. C. h. t.* Nec tutela divisa compensationem impedit *l. 36. ff. de adm. tut.* Filius potest debitum paternum compensare, ea autem conditione, ut caveat patrem suum ratum habiturum *l. 9. §. 1. ff. h. t. ratio est in l. 11. C. de impub. & aliis sub.* Audiendus etiam est fidejussor, qui quum ex substantia debitoris satisfacere & solvere possit *Auth. si captivi, subjecta l. 49. C. de Episcop. & Cleric. juncta l. 8. §. 7. circa fin. ff. Mandatæ,* compensare minimè prohibetur quod

quod ipsi reo debetur per *l. 4. & 5. ff. de Comp.* & cum pro debitore principali solvit, compensare eam quantitatem potest, quæ vicissim à creditore debitori debetur per *d. l. 4. h. t.* Omnes enim exceptiones & defensiones quæ reo competunt, siquidem in rem scriptæ, nec merè personales sint, etiam fidejussori profunt & objici possunt *l. 7. l. 19. ff. de Except. l. 11. C. h. t. l. 32. ff. de fidejuss.* Qualis etiam est compensatio *arg. l. 1. ff. h. t.* quæ simul atque objecta est, ita obligationem minuit, ac si ipse reus debiti partem intulisset.

§. 2. Pari ratione etiam compensatio à debitore opponi potest ejus debiti quod vicissim creditor alteri cedenti suo debebat. Quod enim alii debetur compensari potest, si debitum illud à creditore fuerit cessum. Ratio est tum quod cessionarius una persona cum cedente censetur & in ejus jura succedat, tum quod cessio transeat cum suo onere, & cedens non potest in præjudicium debitoris totum debitum transferre quod revera non habet *arg. l. 54. ff. de R. J.* Adde quod compensatio non personæ sed rei cohæreat *l. 4. & 5. ff. h. t. juncta l. 7. ff. de fidejuss.* Item quod absurdum esset si cedens per cessionem debitori possit adimere compensationem cum factum cuique suum non alteri nocere debeat, & alteri per alterum iniqua conditio inferri non possit *l. 24. & 155. de R. J.*

§. 3. Procurator in rem suam quoque æquitate compensationis utetur, & ante & post litem contestatam, utroque enim casu est loco domini *l. 18. ff. h. t. arg. l. 1. 6. & 7. Cod. de oblig. & act. l. 25. in fin. ff. de Procurat. l. 3. C. de Nov. l. 55 ff. de procurat.* Qui vero in rem alienam est constitutus, suo nomine non compensat, nec patietur compensationem *l. 9. C. h. t. l. 25. ff. h. t.* Dico *suo nomine* quia si procuratorio nomine conveniatur ex persona domini rectè compensare potest *l. 21. ff. h. t.*

§. 4. Tractanda hic venit quæstio. An recte compenset is qui solvere Juravit? Illorum probamus sententiam, qui dicunt debitorem compensando à perjurio liberari *arg. l. 4. C. h. t. l. 4. ff. h. t. l. 2. ff. h. t. l. 4. §. 7. de Re. Jud. juncta l. 10. ff. h. t. l. 2. C. h. t. l. 76. ff. de V. S.* Et ratio ipsa æquitatis suadet, quia nostra inter est potius non solvere quam solum repetere, & dolo facit qui

6 D I S P U T A T I O J U R I D I C A

petit quod restitutus est *l. 8. ff. de Exept. dol. l. 3. ff. h. t. l. 4. ff. qui pot. in pig. Bart. in l. 15. ff. Rat. rem hab. Fach. Controv. 7.* Ad di potest iuramentum iniquitati favere non debere, neque solere sed æquitati, unde hanc recipere debet interpretationem, quæ ex ipsa lege & æquitate deducitur, ut scilicet is, qui iuravit se soluturum compensare possit, & compensationem implorando creditorem suum eundemque debitorem repellere. Si autem de reali traditione iuratum sit non satisfiet iuramento per compensationem quæ est distincta à reali traditione pecuniæ.

§. 5. Civitatibus & Fisco compensationem objici satis clarum est per *l. 7. & 13. C. h. t. l. 24. ff. h. t. l. 46. §. 5. ff. de jur. Fisci* si quidam casus excipiantur. 1. si Fisco debeatur ex Calendario seu codice rationum *d. l. 3. C. h. t. id est* si quis pecuniam mutuam fænorii à Fisco acceperit: Kalendarium enim est Codex seu liber in quo patresfamilias solebant scribere nomina debitorum inde dictum quod singulis Kalendis usuræ exigi solebant 2. si quis propter publicas pensationes vectigalia aut tributa auctoritate publica indicta conveniatur: eo quod reipublicæ intersit paratam tributorum fieri executionem, nec à privato impediri aut retardari *l. 3. C. h. t. & l. 46. §. 5. ff. de jur. Fisci. l. 3. ff. de cens. l. 42. ff. de pact. l. 32. ff. de usus. leg. l. 13. §. 6. ff. de act. emp. 3.* Excipitur id quod ex causa annonaria Fisco competit *d. l. 46. §. 3. de jur. Fisci.* 4. Cessat compensatio in alimentis publicè præstandis, ut in Xenodochiis aliisque locis miserabilibus *d. l. 3. C. h. t.* 5. Etiam in illa pecunia quæ statutis sumptibus inservit, forte ad refectionem viarum vel solutionem stipendiorum destinata *l. 3. C. h. t. 6.* Neque potest debitor fideicommissi civitatis compensare *d. l. 3. C. h. t. 7.* Si quis à Fisco emat rem fiscalem, & pretium cum alio debito velit compensare *l. 7. C. h. t. 8.* Non potest Fisco objici compensatio si debitum non sit ex eadem statione *l. 1. C. h. t.* quod ut intelligatur notandum Stationes esse loca sive mansiones in quibus officia Fiscalia, sive officiales Fisci consistunt *l. 1. Cod. ne Fiscus rem quam vendidit evincat.* quod ergo una statio mihi debet id altera statione agente compensare non possum, ratio est ne fiat diversorum officiorum confusio *d. l. 1. Cod.* Exemplo rem illustrat Gothofredus verbi gratia. Officialis

cialis Fisci qui Alexandria præpositus est debitum fiscale petit; reus seu debitor sibi tantundem à Fisco Antiochiæ deberi contendit, cum hæc alia statio sit jure compensationis gaudere non potest.

CAPUT III.

In quibus debitis Locum habeat.

§. 1. **T**Ransimus ad secundam partem quæ est de objecto compensationis, seu de debitis quæ in compensationem veniunt. Constat omnia debita posse compensari, tam ex contractu quam ex delicto orta. Quod ad contractum nihil refert, an ex vero contractu an ex quasi contractu *l. 5. & 8. C. h. t.* Olim compensationi tantum locus erat in bonæ fidei judiciis: in stricti juris vero judiciis, nequidem per exceptionem compensatio induci poterat, sed propria actione sibi vicissim debitum petere quis debebat, quamvis apud eundem judicem res deceptaretur *l. 11. §. 1. ff. de jurisd. l. 22. ff. De jud.* quod postea rescripto D. Marti mutatum est §. 30. *inst. de act.* objiciendo doli mali exceptione. Postmodum à prudentibus receptum, ut ipso jure in omnibus actionibus compensatio fieret *l. 4. 11. 21. & 22. ff. h. t.* Excipitur tamen actio depositi. *l. ult. C. h. t. l. penult. ff. de pos. §. 30. inst. de act.* Cujus rationem in fraude aliqui ponunt, quæ posset committi causa differendæ restitutionis depositi: verum cum compensans fateatur debitum, posset videri extra fraudem esse. Vera autem ratio est quod depositum committatur fidei depositarii, tacita hac conditione, ut restituat quodocunque repetenti. *l. 1. §. penult. ff. deposit.* Ut differens reddere repetenti, objecta compensatione, non sit futurus extra perfidiam. Quod verum est non tantum si species deposita fuerit, verum & si quantitas *l. penult. C. Deposit.*

§. 2. Quoniam autem tantum excipitur actio depositi, hinc una atque altera decidi potest quæstio. 1. Quæritur an in repetitione dotis etiam habet locum compensatio? Respondemus affirmativa sententia verior est, nam cum in *d. §. 30. inst. de act.*
 sola

folâ excipitur actio depositi, hæc exceptio regulam in casibus non exceptis confirmat. Apertè quoque in hanc rem textus extant, nam ita Paulus in *l. 15. §. 1. ff. Solut. Mat.* docet heredi mariti compensationes quæ ad pecuniariam causam respiciunt prodesse, item Ulpianus in *l. 24. §. 1. ff. eodem.* tradit officio iudicis convenire maritus condemnet habita ratione compensationis, quod Javolenus quoque confirmat in *l. 66. §. 1. ff. eodem.* Neque his obstat *l. unica §. 5. de Rei uxor. act.*

§. 3. 2. Quæritur an compensatio locum habeat in commo-
dato? R. etiam hic affirmativa sententia magis placet, nam ita
l. Gajus in l. 18. §. ult. ff. Commod. respondet commodatarius ju-
re pensationis retinere posse impensas quas in rem commodatam
fecit 2. id etiam clare probari potest ex *l. ult. C. h. t.* ex qua de-
sumptus est §. 30. *inst. de act.* ubi Imperator constituit ut in
omnibus actionibus, sive in rem fuerint sive in personam, sive
bonæfidei sive stricti juris compensatio fieri possit, & solam ex-
cipit depositi actionem, exceptio enim confirmat regulam in ca-
sibus non exceptis. Termini tamen habiles ponendi sunt, ut in
actione commodati & cæteris actionibus realibus compensatio
possit habere locum, nam tunc id accidit, cum pro re pecunia
præstanda est, veluti quando re dolo aut culpa debitoris deterio-
re facta ejus æstimatio præstanda est.

§. 4. Præter in delictis obtinet compensatio, quo sensu do-
lus cum dolo culpa cum culpa dicitur compensari. *l. 10. in prin.*
§. 2. ff. h. t. l. 36. ff. de dol. mal. l. 39. ff. de solut. Mat. l. 4. §. 13. ff.
de except. dol. mal. Sed vera est illa regula & propositio cum
de dolo utrumque vindicando pecuniariè tractatur *d. l. 10. §. 2.*
ff. h. t. Nam in publicis judiciis, ubi non privatorum jus, sed
publica vindicta ad coërcenda maleficia spectatur, non admitti-
tur compensatio, sed utrumque fontem suæ pænæ manere ma-
xime verum est *l. 2. §. 4. ff. ad leg. Jul. de adult. l. 3. ff. eodem.*

§. 5. Non civilia tantum, sed & naturalia debita possunt com-
pensari *l. 6. ff. h. t.* Debet autem intelligi non quodvis naturale
debitum, non quod in totum seu quoad affectus principales de-
stituitur juris civilis auxilio qualis est obligatio mulieris fide ju-
bentis filiifamilias mutuam pecuniam accipientis, pupilli promit-
tentis,

tentis, talia enim debita compensationem non admittunt, sed debet intelligi tale debitum naturale quod ex conventionione descendens eosdem habet effectus jure civili, quos habet naturale & civile debitum simul, si solam actionem excipias, quale debitum plerumque intelligunt juris conditores cum loquuntur de debito naturali.

§. 6. Porro non tantum cum utrinque naturaliter debetur *l. 6. §. 4. ff. de pec. leg. l. 95. §. 4. de solut. l. 38. ff. de Cond. indeb.* Sed etiam cum ego alteri civiliter obligatus sum, alter mihi naturaliter *d. l. 6. ff. h. t.* V. Gr. debeo tibi centum ex stipulatione debes ex nudo pacto, possum tibi ex stipulatu agenti objicere compensationem illius debiti quod ex nudo pacto mihi debes. *l. 18. ff. h. tit. l. 5. §. 6. Cod. eod.* Ratio hujus rei manifesta est æquitas enim qua nititur compensatio suadet, ut licet hujusmodi debitum exigere nequeam, tamen retentione tueri me possim adversus eum, qui à me illud etiam civile debitum petit *l. 13. ff. de Cond. indeb. l. 14. ff. de oblig. & act.* Neque hoc mirum est actionem denegari, & tamen ex æquitate exceptionem vel retentionem concedi *l. 48. ff. de R. V. l. 51. ff. de cond. indeb. juncta l. 4. & 20. ff. h. t.*

CAPUT IV.

De Requisitis.

§. 1. **U**T debitum ex quacunque causa proveniens incompen-
sationem deduci seu per debitum aliud solvi compen-
sando possit, multa sunt quæ requiruntur. Est enim de essen-
tia ut debitum sit liquidum: liquidum est quod aperto jure ni-
titur §. 30. *inst. de act.* & quod pro certo & indubitate ejusdem
utrimque qualitatis, atque æstimationis apparet, nec multis am-
bagibus innodatum, sed quod judici facilem sui præstat exitum
l. ult. C. h. t. Verbi gratia ex confessione adversarii, qua fatetur
se tantundem debitori suo, eidemque creditori ex hac vel illa
causa debere. Aut quando non de facto sed de jure inter de-
bitorem & creditorem disputatur, quod semper certum & ju-
dici apertum intelligitur. Vel etiam si quidem in facto verfe-

B

tur

tur quod debitor compensando opponit, sed tale fit, quod in continenti probare potest: ut si statim ab initio litis, & in ipsa quasi contestatione debitor paratam probationem offerat quod etiam sibi ab actore vicissim aliquid debeatur. *l. ult. §. 1. C. h. t.* Quid ergo si causa non sit liquida videtur ex ipsa constitutione justiniani in *d. l. ult. C. h. t.* ita distinguendum esse, aut reus objecit compensationem initio litis aut sub finem, si sub finem jam penè convictus eam objecerit, tunc non admittitur sed alii iudicio reservatur & lis jam penè expedita terminali sententia componitur, quia inquit *Imperator in d. l. satis miserabile est post multa variaque certamina cum res jam fuerit approbata, tunc ex altera parte, quæ jam penè convicta est, opponi compensationem jam certo & indubitato debito, & moratoris ambagibus spem condemnationis excludi.* Quid si autem reus *conventus* initio litis causam etiam non liquidam per modum exceptionis opponat eamque contestetur, ut cum negat se debere & tamen cum de eo dubitat, utitur simul exceptione compensationis dicens, & si deberet tamen vicissim ex illa aut illa causa sibi ab actore deberi, ac ita litem contestetur, eo casu eum audiendum esse post quam à sua parte jam probavit actor sibi deberi, probabile admodum est, nam *Imperator in d. l. ult.* non absolute rejicit compensationem debiti illiquidi, sed ita demum si post multa certamina illa objiciatur; adde quod cum obtineat in omnibus exceptionibus quæ etiam quocumque tempore probari possunt, nulla autem est ratio quare non idem obtineret in exceptione compensationis, quæ æquitate naturali quoque nititur.

§. 2. Inter Requisita etiam hoc quam maxime requiritur, ut debitum sit purum, hoc est non sub conditione vel die suspensum: alioquin non potest compensari propter alterius partis prejudicium *l. 7. prin ff. h. t.* Ratio peti potest ex *l. 15. Rat. rem hab.* quod petere quoque & exigere is intelligatur qui compensatione utitur, sed id quod in diem debetur peti & exigi non potest ante diem *l. 213. ff. de V. S.* ergo nec compensari, sicut ergo actori ante diem petenti objici potest exceptio plus petitionis §. 33. *inst. de act.* ita etiam reo convento ante tempus compensare volenti

lenti eadem exceptio obstabit. Aliud est si solum humanitatis gratia diem adjectum esse probetur: Veluti si is qui sententiam pro se habet intra illud tempus quod datur ad executionem peragendum conveniatur ab adversario *l. 16. ff. b. t.* tempus enim quod datur judicatis tale est, ut non nisi humanitatis gratia ipsis indulgeatur non autem ut eo minus debitores videri possint, cum plus quam debitores sint qui jam sunt condemnati *l. 40. in pr. ff. de Minor.* Cæterum id quod conventum est certo loco solvi, ubique compensari posse, habita tamen ratione ejus, quod interest dicto loco solvi, satis constat *ex l. 15. ff. b. t.*

§. 3. Non silentio prætereundum est illud requisitum, quod debitum in compensationem deductum non debeat esse alternativum: nam si debeas, verbi gratia, decem millia aut hominem, utrum adversarius volet, ita compensatio hujus debiti admittitur, si adversarius dixisset utrum voluisset *l. 22. ff. b. t.* Ratio manifesta est, cum enim compensatio sit mutua solutio *l. 4. C. b. t.* non potest compensari nisi quod jam solvi potest, atqui in casu proposito antequam creditor elegit debitor scire nequit quid ex duobusolvere possit, ergo priusquam compensatio fieri potest necesse est expectare electionem conditionis.

§. 4. Sed ante omnia requiritur, ut debitum sit earum rerum, quæ compensationem admittunt. Quales sunt potissimum res quæ ejusdem bonitatis sunt, & in suo genere functionem recipiunt. *l. 4. C. b. t.* Veluti in his quæ pondere mensura & numero constant, ut pecunia numerata, aut talibus creditis quæ pecunia solvi, aut liquide taxari possunt *l. 10. §. 2. ff. b. t. l. 22. ff. b. t.* unde satis constat, nec speciem cum genere, nec speciem cum specie compensari posse *l. 13. §. 2. ff. de pignor. l. 51. ff. de leg. 1. l. 4. 8. & 12. C. b. t. l. 15. ff. de impens. in res dot.* Quoniam corporum æstimatio est admodum inæqualis, ratio quoque peti potest ex natura compensationis, nam compensatio pro solutione habetur nec alia de causa liberat, quam quia pro solutione est *d. l. 4. C. b. t.* Sicut ergo aliud pro alio invito creditori solvi non potest *l. 2. §. 1. ff. de Reb. cred.* ita nec compensari hoc autem fieri si species cum specie aut genere compensari posset. Reji-

ciuntur etiam diversæ quantitates, ut nimirum pro pecore pecunia *l. 2. §. 1. ff. de reb. cred.* Sed & quæri posset, an genus cum genere compensari possit Verbi gratia si debeam tibi equum ex legato, tu mihi debeas equum ex stipulatu? Quod affirmandum duximus: debetur enim eodem modo pecunia invicem *l. 4. C. b. t.* Nullaque lex neque juris ratio hanc compensationem impedire videtur. Addenda est & hæc quæstio, utrum compensatio locum habeat, ubi quantitas ex una parte debetur, ex altera vero quantitas debetur, quæ se habet ad instar speciei; veluti centum quæ in arca sunt? Quod negamus: habetur enim pro specie, neque permutationem accipiunt tales nummi, & ut certum corpus sunt æstimandi: ergo compensationem locum habere non posse clarum est *arg. l. 51. ff. de leg. 1. l. 47. §. 1. de leg. 1. l. 30. §. 4. ff. ad Leg. Fal. l. 37. ff. de Verb. obli. l. 31. §. 1. ff. de reb. cred. l. 37. §. 1. de pecul.* unde D. D. etiam concludunt nummos aureos in specie debitos in compensationem deduci non posse, quia aurum in specie hoc est excellentiori & eminentiori modo sumptum, in argento & ære non consistit, nec debitor aureorum in specie per solutionem currentis monetæ liberetur, ne aliud pro alio solvat.

CAPUT V.

De compensationis effectibus.

§. 1. **E**ffectus primus compensationis in eo consistit potissimum, quod obligationem statim ex eo tempore quo utrimque deberi cepit, ipso jure tollat *l. 4. l. 10. l. 21. ff. b. t. l. ult. C. b. t. §. 30. inst. de act.* Neque obstat quod in *l. pen. ff. b. t.* compensatio dicitur objici, nam compensatio objicitur in iudicio non per modum exceptionis sed per modum allegationis, quia iudex divinare non potest utrum aliquid utrimque debeatur nisi hoc allegetur in iudicio.

§. 2. Hinc sequitur secundus effectus quod etiam accessiones obligationis perimantur sic verbi gratia, compensatio facit evita-

ri omnem pœnæ commissionem non tantum conventionalis, quia satisfactum est conventioni per debitum mutuum, sed & legalis; & generaliter ubi alias in damno maneret alter: tum quia nihil interest solvat quis an compenſet, ut videatur creditor habere quod petit: tum quia in mora esse eatenus quis dici nequeat, quatenus ab altero vicissim sibi debetur, & cui posset imputari quod non solvit, ut videatur ab eo impediri quo minus illi solvat. *Bart. in l. 15. ff. Rat. rem. hab. l. 11. l. 12. ff. h. t. l. 4. l. 5. C. h. t.* Tum etiam quod pignora & fidejussores qui in securitatem ejus tenebantur, ipso jure liberentur, adeoque debitori datur actio pignoratitia ad repetendum pignus ex eo tempore quo creditor ipsi invicem debere incepit. *l. 12. C. h. t. l. 3. ff. h. t.*

§. 3. Tertius effectus est, quod ea quæ solvit debitor postquam compensare potuerit, tanquam indebitum condicere possit *l. 10. §. 1. ff. h. t. l. 5. §. 2. ff. de imp. in res dot. l. 30. ff. de cond. indeb.* ratio est quod compensatio vim solutionis obtinet, & ipso jure fit, uti ante dictum, sed debitum solutum ex debito fit indebitum quia solutione tollitur omnis obligatio *§. 1. inst. quib. modis toll. oblig.* ergo quod compensari potuit si solutum fit, repeti potest per conditionem indebiti tanquam indebitum & bis solutum, adde quod compensatio fit instar exceptionis perpetuæ, qui autem solvit cum tutus esset exceptione perpetua conditionem habet *l. 40. ff. de Condict.*

§. 4. Quartus effectus est quod compensatio habetur pro solutione *l. 4. C. h. t. l. 4. C. qui pot. in pig.* ut qui juravit se soluturum salva jurisjurandi religione compensare possit sicut ante dictum.

§. 5. Quintus effectus est quos compensatio impedit executionem nam compensatio in omni litis parte etiam post sententiam opponi potest *l. 2. C. h. t.* & quemadmodum solutio impedit procul dubio executionem ita etiam compensatio.

CAPUT IV.

De differentiis inter compensationem & retentionem.

Hactenus diximus de compensatione cui quemadmodum affinis est retentio, ita ut sæpe apud Jurisconsultos confundatur operæ pretium erit ostendere in quibus hæ duæ res differant.

1. Compensatio habetur pro solutione adeoque tollit ipsum debitum *l. 4. ff. qui pot. in pig. l. 4. C. h. t.* Contra retentio non extinguit debitum, sed hætenus & in eum finem conceditur retentio ut debitum solvatur *l. 26. §. 4. ff. de Cond. indeb. l. 25. in fin. & l. 26. ff. de Procurat.*, & simul ac solutio facta est retentio locum non habet *dd. ll.*

2. Si compensatio per errorem facti omiffa sit inducit conditionem indebiti *l. 10. §. 1. ff. h. t.* Contra si quis retentionis jus habens, per errorem solvere repetere non potest *l. 51. & 30. ff. de Cond. indeb.*

3. Omnis compensatio est petitio *l. 15. ff. rat. rehab.* & quidem mutua petitio *l. 6. C. h. t.* ideoque nihil potest peti quod non multo magis potest compensari, quamvis tamen à contrario quædam compensari possunt, quæ tamen peti nequeunt, videlicet si quid naturaliter debeatur. *l. 6. ff. h. t.* Tantum autem ab est ut retentio sit petitio, ut etiam multæ causæ sint, ex quibus retentionem quidem non vero petitionem habemus. *l. 51. ff. de Cond. indeb.* exemplum est in *§. 30. inst. de act. in l. unica C. etiam ob Chirograph. deb.* Plura habet *Cujacius l. 18. obs. cap. 10.*

4. Differentia est compensatio fit ipso jure *l. 4. l. 10. l. 21. ff. h. t. l. 4. l. fin. C. h. t.* Contra omnem retentionem non ipso jure fieri, sed per exceptionem ex omnibus istis locis manifestè fit in quibus scriptum est nos retinere rem per exceptionem doli, ut in *l. 14. §. 1. ff. Com. div. l. 27. §. fin. l. 48. ff. de Rei vind. §. 30-33. inst. de rerum div.*

5. Differentia retentio non procedit sine vera possessione *l. 1. in princ. ff. de pign. & hypot. l. 25. ff. de Evic.* In compensatione autem nullam haberi rationem possessionis vel ex inde constat, quod fidejussor opponere possit compensationem de eo quod res principali debetur *l. 1. ff. h. t.* imo hoc patet ex natura compensationis quæ est debiti & crediti inter se contributio ut autem debitum & creditum dicatur, non attendimus ad possessionem sed ad causas obligationis.

COROLLARIA.

I.

Ususfructus extraneo cedi non potest.

II.

Tutor remotus oblatam culpam non fit infamis.

III.

Periculum rei vendite ac nondum tradite, spectat ad emptorem.

IV. Que-

I V.

*Quærela inofficiosi testamenti est ipsa pe-
titio hæreditatis.*

V.

*In criminalibus non potest regulariter pro-
curator intervenire.*

V I.

*Procurator ad litem debet saltem habere
octodecim annos.*

